

e-ISSN: 2630-6417

International Journal of
Social, Humanities and
Administrative Sciences
(JOSHAS JOURNAL)

Vol: 8 Issue: 57
Year: 2022 October
Pp: 1407-1414

Arrival
12 August 2022
Published
25 October 2022

Article ID
65015
Article Serial Number
14

DOI NUMBER
<http://dx.doi.org/10.29228/JOSHAS.65015>

How to Cite This Article
Dağ, O. & Bakır, M. Ş. (2022).
"Küreselleşmenin Ulusal ve
Uluslararası Alanda Eğitim
Yönetimine Yansımaları",
Journal of Social, Humanities
and Administrative Sciences,
8(57):1407-1414

International Journal of Social,
Humanities and Administrative
Sciences is licensed under a
Creative Commons Attribution-
NonCommercial 4.0
International License.
This journal is an open access,
peer-reviewed international
journal.

Küreselleşmenin Ulusal ve Uluslararası Alanda Eğitim Yönetimine Yansımaları

Reflections of Globalization on Educational Management National and International Area

Orhan Dağ Mehmet Şerif Bakır

Okul Müdürü., MEB, İstanbul, Türkiye
Okul Müdürü., MEB, İstanbul, Türkiye

ÖZET

Eğitim, öğrenilen değerleri korumak, geçmişi öğrenmek ve geleceğe hazırlanmak amacıyla gereksinim duyulan bir kurum olduğundan ülkelerin eğitim sistemlerini bu gereksinimleri karşılayabilecek biçimde planlaması ve yönetmesi gerekmektedir. Küreselleşme eğilimi eğitim sistemini etkileyen en önemli faktörlerden biridir. Küreselleşmekte olan dünyada eğitim, bilgiyi bilmeyi, sürekli öğrenmeyi, bilgili olmayı, bilgiyi üretmeyi ve bilgiyle yaşamayı sağlamaktadır. Ayrıca küreselleşme, toplumların ekonomide olduğu gibi eğitim alanında da bir araya gelmesini, birbirlerinin tecrübelerinde faydalanmalarını ve ortak projeler üretmelerini zorunlu kılan bir faktör niteliği taşımaktadır. Küreselleşmenin eğitim üzerindeki etkisi düşünüldüğünde eğitim politikasının, planlamasının, yönetiminin ve ekonomisinin söz konusu durumdan etkilendiği görülmektedir. Çünkü küreselleşme ile beraber ülkeler kültürel ve siyasi politikalarında birtakım değişiklikler yapmak isterler. Bu tarz değişimlere uyum sağlayabilen kişiler eğitim kurumlarında yetişeceğinden, eğitim sistemlerinde de bazı değişiklikler yapılmalıdır. Eğitim yönetiminin değişen bağlamını oluşturan güçler ve eğilimler, eğitim ve okul liderliğinden tarihte bugüne dek olmadığından daha fazla istekte bulunmakta, onlara hayli zor görev ve sorumluluklar yüklemektedir. Zira bu eğilim ve güçler öğrenci performans beklentilerini yükseltmekte, okul liderliği ile ilgili vizyonu etkilemektedir. Geleceğin toplum biçimi, eğitim sistemlerinin yetiştireceği insan tipine göre şekillenecektir. Toplumlar, eğitim sistemini küreselleşme sürecine uyarlamak ve küreselleşmekte olan dünyanın evrensel değerlerine uygun bir eğitim vermek için çaba sarf etmektedir. Yapılan çalışmada da küreselleşmenin ulusal ve uluslararası alanda eğitim yönetimine nasıl yansıdığı değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Eğitim Yönetimi, Eğitim Sistemi

ABSTRACT

Since education is an institution needed to preserve learned values, learn about the past and prepare for the future, countries need to plan and manage their education systems to meet these needs. Globalization trend is one of the most important factors affecting the education system. In the globalizing world, education provides to know the information, to learn continuously, to be knowledgeable, to produce the information and to live with the information. In addition, globalization is a factor that obliges societies to come together in the field of education as well as in the economy, benefit from each other's experiences and produce joint projects. Considering the impact of globalization on education, it is seen that education policy, planning, management and economy are affected by this situation. Because with globalization, countries want to make some changes in their cultural and political policies. Since people who can adapt to such changes will grow up in educational institutions, some changes should be made in education systems. The forces and tendencies that make up the changing context of educational administration are making more demands on education and school leadership than ever before in history, placing them with very difficult tasks and responsibilities. Because these tendencies and forces increase student performance expectations and affect the vision of school leadership. The form of society of the future will be shaped according to the type of people that education systems will raise. Societies are making efforts to adapt the education system to the globalization process and to provide an education in accordance with the universal values of the globalizing world. In the study, it was evaluated how globalization reflected on education management in the national and international arena.

Keywords: Globalization, Education Management, Education System

1. GİRİŞ

Eğitim, öğrenilen değerleri korumak, geçmişi öğrenmek ve geleceğe hazırlanmak amacıyla gereksinim duyulan bir kurum olduğundan ülkelerin eğitim sistemlerini bu gereksinimleri karşılayabilecek biçimde planlaması ve yönetmesi gerekmektedir. Eğitime devlet bütçesinden ayrılan pay bu duruma göre belirlenmeli ve bütçenin karşılayabileceği oranda eğitim politikaları uygulanmalıdır. Söz konusu politikaların uygulanması esnasında görev alacak yöneticilerin de önemli bir görevi vardır. Çünkü belirlenen politikalar iyi bir yönetici sayesinde hayata geçirilebilir. Küreselleşmenin eğitim üzerindeki etkisi düşünüldüğünde eğitim politikasının, planlamasının, yönetiminin ve ekonomisinin bu durumdan etkilendiği görülmektedir. Çünkü küreselleşmeyle beraber ülkeler kültürel ve siyasi politikalarında birtakım değişiklikler yapmak isterler. Bu tarz değişimlere uyum sağlayabilen kişiler eğitim kurumlarında yetişeceğinden, eğitim sistemlerinde de bazı değişiklikler yapılmalıdır. Bu durum eğitim politikalarının ve planlamanın değişmesini kaçınılmaz kılmaktadır. Konuyla ilgili literatürde de bu doğrultuda sonuçlara ulaşılmıştır (Şentürk Kökçü, 2007).

Küreselleşmenin etkisiyle eğitim hizmetleri giderek yerelleşme eğilimi göstermiştir. Eğitimin yerelleştirilmesi, okulların kendi kendini yöneten özerk birimlere dönüştürülmesi anlamını taşımaktadır. Başka bir deyişle, liberal ekonominin etkisi ile okullar kendi kaynaklarını kendileri yaratan, bulan ve kullanan ekonomik kurumlar haline almıştır. Bu durum okullarda yeni ve farklı yönetim yaklaşımlarının uygulanmasına yol açmıştır (Özdemir, 2011).

Bu doğrultuda müdürlere çeşitli alanlarda eğitimler verilmiş ve müdürler aldıkları eğitimi kendi okullarında uygulamak için harekete geçmişlerdir.

Küreselleşme eğilimi eğitim sistemini etkileyen en önemli faktörlerden biridir. Küreselleşme, toplumların ekonomide olduğu gibi eğitim alanında da bir araya gelmesini, birbirlerinin tecrübelerinde faydalanmalarını ve ortak projeler üretmelerini zorunlu kılan bir faktördür. Gelecekteki toplum biçimleri, eğitim sisteminin yetiştireceği insan türüne göre biçimlenecektir.

Toplumlar, eğitim sistemini küreselleşme sürecine uyarlamak ve küreselleşmekte olan dünyanın evrensel değerlerine uygun bir eğitim vermek için çaba sarf etmektedir. Yapılan çalışmada küreselleşmenin ulusal ve uluslararası alanda eğitim yönetimine nasıl yansıdığı değerlendirilmiştir.

2. KÜRSELLEŞME KAVRAMI

Her ne kadar küreselleşme kavramı çeşitli araştırmacılar tarafından farklı şekillerde tanımlanmış olsa da bu tanımlamaların birçoğu küreselleşme kavramının ekonomik boyutunu vurgulamaktadır. ‘Küresel’ (global) kelimesi Lubers'e göre 400 sene öncesine dayansa da ‘küreselleşme’ kavramı olarak daha yakın zamanda ortaya çıkmıştır. Hirst ve Thompson'a göre küreselleşme ülkeler arasında artan bir ticaret akışıyla sermaye yatırımının gerçekleştiği açık bir uluslararası ekonomi şeklinde tanımlanırken, sosyolog Peter Berger küreselleşmeyi ekonomik tabanlı sürecin kültürel yüzü olarak tanımlamaktadır. Küreselleşmenin ekonomik boyutuna vurgu yapan Tezcan, kavramı dünya toplumlarının ekonomik, politik ve kültürel düzeylerde bütünleşmesi, kapitalizmin sanayi açısından genişlemesi ve kitle iletişim araçlarının yayılması olarak açıklamaktadır. Giddens ise küreselleşmeyi ekonomik, kültürel, teknolojik ve politik bir olgu olarak ifade etmektedir (Özkan, 2006). Bu tanımlar, küreselleşmenin ekonomik ilişkilere dayalı bir olgu olmasına rağmen sürecin siyasi ve kültürel boyutunun kaçınılmaz olduğunu göstermektedir. Bu nedenle kavramla ilgili olarak sadece ekonomiye dayalı bir tanım yapmak doğru değildir.

Küreselleşme, dünyanın tek bir pazara dönüşmesidir. Dünya çapında ekonomik, politik ve kültürel bütünleşme nedeniyle; ulus-devlet sınırları dışında yeni ilişkiler ve etkileşim şekilleri, fikirler ve küresel düzeyde teknoloji kullanımı, mekân açısından dünyanın küçülmesi, sermaye evrenselleşmesi, sınırsız rekabet ve serbest dolaşım ile piyasanın ülke sınırlarını aşması küreselleşme kavramı içinde yer almaktadır (Balay, 2004). Bu tanım kavramın ekonomik boyutuna vurgu yapsa da, ilişkiler ağının varlığına, dünyanın birçok yerinde çeşitli fikir ve uygulamaların görülmesine ve bütün bunların kültürü etkilemesi küreselleşmenin son derece geniş alanda etkili bir süreç olduğunu ortaya koymaktadır.

Küreselleşmeyle beraber birçok yeni kavram türemiştir. Bu kavramların başlıcası; rekabet gücü, küresel eğitim, küresel ekonomi, küresel kültür, demokratikleşme, küresel politika, özelleştirme, yerelleşme ve pazarlamadır (Şentürk, 2008).

Küreselleşme ile birlikte ortaya çıkan kavramlardan biri olan küresel eğitim, uluslararası bağımlılık, kültürel çoğulculuk ve uluslararası ekonomik rekabetin şekillendirdiği bir dünyada yer almanın temelini oluşturan bilgi, yetenek ve davranışları geliştirmek anlamına gelmektedir (Özkan, 2006). Güven'e (1999) göre küresel eğitim, dünyadaki toplumlar ve kültürler arasındaki bağlantılara vurgu yapan bir dünya görüşünü yeni nesillere ulaştırmayı ve yeni nesilleri bu doğrultuda yetiştirmeyi hedeflemektedir. Küresel eğitimin hedefi, kişilere kültürel çoğulculuk, etnik bilinç ve sınırların dışında rahat hareket edebilmeleri için gereken becerileri kazandırmaktır. Ancak bu şekilde geleceğin toplumları huzur ve barış içinde ilişkiler kurabileceklerdir. Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere küreselleşme sürecinde eğitim önemli bir rol oynamaktadır. Çünkü sınırların genişlemesi, toplumlar arasındaki değişim ve ilişkilerin artması, bu sürece uyum sağlayabilecek kişilerin yetiştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bunu sağlayabilecek sosyal kurum eğitimidir. Bireyler küreselleşme kavramını öğrendikçe ihtiyaçlarını karşılamaya çalışacaklar, böylece yeni bir dünya düzeninde yaşamakta zorlanmayacaklardır.

3. EĞİTİM VE KÜRSELLEŞME İLİŞKİSİ

Küreselleşme kavramının ekonomik boyutu en iyi şekilde para ve kaynakların uluslararası dolaşımıyla açıklanabilmektedir. Ülkelerin ekonomik olarak var olabilmeleri için her ülkenin küresel kural ve düzenlemelere, ikili ve çokuluslu ilişkilere, uluslararası ve çokuluslu şirketler ağına katılması gerektiği yaygın olarak kabul gören bir gerçektir. Ekonomik faaliyetlerin uluslararası niteliğine rağmen, yasal düzenlemeler, yönetim, siyaset ve demokratik örgütler açısından temel birim olarak ulus-devlet olmaya devam etmektedir. Bu durum, ekonomik faaliyetler ile eğitim, yönetim ve politika gibi diğer alanlar arasında bir ayrışmaya yol açmaktadır (Marginson, 1999).

Küresel bir kültür ve pazarın ulusal düzeyde kalan politik işleyişle eşleştirilmesinde sorunlar söz konusu olabilmektedir. Bu sebeple, ülkeler ekonomik işleyiş üzerindeki kontrolü azaltmakta olan liberal politikaları uygulamaya yönelmektedirler. Böylelikle, bu çatışmanın getirdiği olumsuzluklar ile başa çıkmaya yönlendirilirler.

Bilhassa uluslararası örgütler ve bölgesel dernekler kapsamında yapılmakta olan ekonomik düzenlemeler ekonomi açısından küreselleşme için yasal bir zemin oluşturmaktadır. Siyasi olarak AB, APEC, NAFTA gibi bölgesel dernekler ve uluslararası örgütlerin çatısı altında gerçekleştirilen düzenlemeler bu alanlarda küreselleşmenin hayata geçmesini kolaylaştırmaktadır. Fakat ulus devletin bütünlüğünü ve varlığını sağlamak için oluşturulan eğitim sistemleri için küreselleşmeden aynı ölçüde söz edilememektedir. Eğitim sistemleri büyük oranda ulusal olmaya devam etmektedir (Green, 1999). Green'e göre (1999) ulus devletler, ekonomi, savunma, dışişleri gibi alanlarda ulusal egemenlik haklarını kaybettikleri oranda eğitim alanına yönelip bu alanda egemenlik ve kontrolü artırmak için çaba sarf ediyorlar. Fakat, AB'nin resmî belgelerinde sıkça vurgulandığı üzere, eğitim sistemlerinin ve politikalarının ulusal niteliği korunmak ile beraber, belli alanlarda uyum sağlandığı ve ortak yapılar, içerikler ve işleyişin oluşturulduğu görülmektedir. Söz konusu uyum iki seviyede incelenebilir. Birinci seviyede, farklı ülkeler ortak politika, hedef ve stratejilerde uyum sağlayabilirler. İkinci seviyede ise daha çok birinci seviyede sağlanan uyum sonucunda eğitim sistemi kurumlarının yapısı, süreçleri, ürünleri ve sonuçlarında benzerlikler ve birliktelikler sağlanabilir.

Eğitimde farklı ülkeler arasındaki benzerlikler ve uyum çeşitli şekillerde gerçekleşebilir. Kültürel etkinin bir neticesi olarak benzer politikanın benimsenmesi eğitim sisteminde benzerlik yaratabilir. Bu durum kültürel etkileşimin doğal bir sonucu şeklinde ortaya çıkmaktadır. Eğitim politikalarında ve sistemlerinde çok doğal kabul edilemeyecek bir başka uyum biçimi de Avrupa Komisyonu gibi uluslararası bir örgüt tarafından eğitimin belli alanlarında uyum ve benzerliği sağlamak için alınan politikalar ve kararlar yoluyla gerçekleştirilebilir. Buna ek olarak, benzer sorunları olan ülkeler ortak ve benzer çözümlerin üretilmesinin bir neticesi olarak, ülkelerin eğitim sistemleri arasında benzer bölümler oluşabilir. Uluslararası kuruluşların eğitim sistemleri üzerindeki doğrudan etkisi son derece sınırlıdır. Bununla birlikte, Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşlar, eğitim politikalarının ve sistemlerinin belirli bir çerçevede yapılandırılmasını yardım kredilerinin ön koşulu olarak öngörebilirler. Bu tür müdahaleler, egemen gücün küreselleşme kapsamına doğrudan müdahalesi olarak değerlendirilmektedir (Green, 1999).

Küreselleşmenin eğitim üzerindeki etkilerini açıklayan teoriler çoğunlukla gelişmiş ülkeler açısından önyargılı olma niteliği taşımaktadır. Örnek olarak, Common World Educational Culture (Dünya Ortak Eğitim Kültürü) teorisine göre, milli eğitim programlarının ve sistemlerinin geliştirilmesi evrensel eğitim modeline dayanmalıdır. Bunun yanında, devlet kurumları topluma özgü öznel kurumlar değil, egemen uluslararası bir dünya ideolojisi tarafından şekillendirilmektedir.

Eğitim de dâhil olmak üzere devletlerin tüm faaliyetleri ve politikaları evrensel kültür ve normlar tarafından şekillendirilir. Bu durum eğitimden çok sosyolojik bir yaklaşımdır. Her ne kadar bu yaklaşım oldukça tartışmalı olsa da eğitimde küreselleşme ile ilgili söz konusu durumun açıklanmasındaki doğruluk payı göz önünde bulundurulmalıdır. Örnek olarak, ülkenin bölgesi, gelişim düzeyi ve gelenekleri ne olursa olsun, çeşitli ülkelerin eğitim programlarının benzerliği ulusal faktörlerle açıklanamamaktadır. Bu ifade bilhassa yakın geçmişte ulus devlet haline gelmiş koloni grupları için geçerlidir. Bu devletlerin eğitim sistemleri pek çok açıdan eski sömürgecilerin eğitim sistemlerine paraleldir. Bunun yanı sıra eğitim sistemlerinin mevcut benzerliğinin bir sebebi de eğitim sisteminin ulus devlet projesinin bir aracı ve parçası şeklinde tasarlanmış olmasıdır.

Eğitim programları ve sistemlerindeki benzerliğin yanı sıra, küresel düzeydeki demografik, kültürel ve ekonomik güçler son 20-25 yılda eğitim politikalarını ve sistemlerini çeşitli şekillerde etkilemiştir. Uluslararası düzeyde ortak demografik, kültürel ve ekonomik gelişmeler ve sorunlar, eğitim sistemlerinde benzer çözüm ve yapıların oluşturulmasına yol açmıştır (Green, 1999). Bu gelişmeler, işgücünün ve nüfusun yaş ortalaması artışı bilgi teknolojisi ve ulaşımdaki gelişmeler, paraya, sermayeye, işgücüne bağlı olarak yaşanan ve ürünlerin dolaşımının ekonomide uluslararası rekabette hızlı bir artışın getirdiği yeniden yapılanma ve organizasyon yapılarını içermektedir. Küresel ölçekte yaşanmakta olan bu gelişmelerin eğitim alanını da etkilemesi kaçınılmaz bir durumdur.

Bu gelişmelere yanıt olarak, pek çok devlet zorunlu eğitimden sonra eğitimi teşvik edip eğitim süresini artırmak için çaba sarf etmiştir. Buna ek olarak, dinamik yapıya sahip küresel ekonomideki eğitim gereksiniminin sadece örgün eğitimle karşılanamayacağı görülmüş ve bu sebeple yetişkin eğitimi için ekonomi okuryazarlığının geliştirilmesine yönelik informal ve yaygın eğitim programlarının geliştirilmesi amacıyla politikalar ortaya konmuştur (Brown, 1999). Yine benzer sebeple ortaöğretimde genel akademik eğitim ile mesleki eğitimi bir araya getiren ortak bir temel oluşturmak için bir yaklaşım benimsenmektedir.

Okullarda verilen mesleki eğitimin daha geniş tutulması ile öğretimin iş yeri becerileriyle daha ilgili hale getirilmesi amacıyla işletmeler ile işbirliği alternatifleri ortaya konmuştur. Küresel düzeyde teknolojik ve ekonomik gelişmelerin neticesinde, hayat boyu öğrenme çerçevesinde aile, okul, işyeri ve toplumda farklı ortamlarda öğrenme olanaklarının yaratılması ve öğrenmenin tanınmasıyla "öğrenen toplum" olgusu oluşmuştur. Yüksek öğretim kurumları hem de yükseköğretim programlarının içeriği hem bu kurumlara erişim bakımından giderek daha fazla uluslararası bir özellik

kazanmıştır (Magrath, 2000). Finansal krizler ve bütçe yetersizliği eğitime ayrılmış olan kaynağın verimli kullanımını gündeme getirmiş ve eğitimin her kademesinde kalite kontrol ve performans değerlendirmesine yönelik arayış başlamıştır. Bunun sonucunda, yerel olarak daha fazla sorumluluk verme eğilimi vardır (Green 1999).

Küreselleşmeyle birlikte eğitime yeni bir görev yüklenmiş olmaktadır. Bu görev, küresel düzeyde kültürel ürünlerin tüketicisi veya ekonomik faaliyetin nesnesi olmaya direnecek donanıma sahip kişiler yetiştirmektir (Henry, Lingard, Rizvi ve Taylor, 1999). Direnişin önemi, bireylerin ve toplumun kendilerini içine kapatıp başkalarından soyutlamaları değildir. Toplumun küreselleşme içinde kendi geleceğini kontrol etme iradesini göstermesi fakat küreselleşmeden kaynaklanan olumsuzluklara karşı direnç noktaları geliştirerek ve küreselleşmenin sunduğu imkânlardan iyi bir biçimde yararlanarak söz konusu olabilir. Bu durumda bir ikilem ortaya çıkmakta; bir taraftan dünya vatandaşı olması beklenen; evrensel değerlere sahip, başkalarının değerlerine hoşgörüle yaklaşabilen kişiler yetiştirilmesi beklenirken, diğer taraftan milli değerlerinin her zamankinden daha fazla farkında olan kişiler yetiştirilmesi beklenmektedir.

4. YÖNETİM VE EĞİTİM YÖNETİMİ

Yönetim, sosyal ihtiyaçların bir kısmını karşılamak için kurulmuş herhangi bir organizasyonda, örgütsel amaçlara ulaşmak için bir araya getirilen insan gücü ve fiziki kaynakları organize etme ve koordine etme sürecidir (Başaran, 1984). Saxe(1980) yönetimi, olayları ve insanları sistemin ihtiyaçlarına göre organize etmek olarak tanımlamaktadır. Eğitim yönetimi ise eğitim alanı ile ilgili politikaların, kararların ve hedeflerin gerçekleştirilmesiyle ilgilidir. Bu tanıma göre eğitim yöneticileri, insan ve maddi kaynakları koordine etmek, karar vermek ve grup çalışmasını yönlendirmek amacıyla genel yönetimin ilke, teori, teknik ve yöntemlerini kullanır (Kaya, 1993). Diğer bir deyişle eğitim yönetimi, yönetimin eğitim alanında uygulanması ile alakalıdır (Bursalıoğlu, 1997). Bunun yanı sıra eğitim yönetimi, kamu yönetiminin özel bir alanı olarak kabul edilmektedir. Asıl olarak eğitim etkinlikleri, özel sektöre bırakılsa dahi, devletin gözetimi ve denetimi ile sınırlı olduğu için bir kamu görevi niteliği taşımaktadır. Buna göre eğitim örgütleri eğitim politikaları kapsamında eğitim-öğretim etkinliklerinde bulunurlar.

Eğitim yönetimi, etkili bir okul oluşturmak için kurduğu sistemlerin etkin işleyişi ile de ilgilidir. Etkili bir sistemin hedeflere ulaşmada daha verimli sonuçlar verecektir. Bilhassa eğitim yönetimi kapsamında, yönetim alt süreçlerinin sağlıklı işlemesi, örgütün etkinliğini ve verimliliğini artırmaktadır. Bu sebeple eğitim yönetimi de verimliliği ve etkililiği artırmak için etkili yöntemleri ve teknikler bulmak için çabalar. Koordinasyon, etkili problem çözme, planlama, organizasyon, karar alma süreçlerine katılım, değerlendirme ve iletişim gibi eğitim yönetim süreçlerinin verimli bir şekilde işlemesi hem çalışanların hem de okulun hedeflerine ulaşmasını destekleyecektir. Bu sebeple okul yöneticileri, eğitim yönetiminin kullandığı bilimsel yöntemleri ve teknikleri bilip, bu bilimsel yöntem ve teknikleri yeri ve zamanında kullanmalıdır.

Öte yandan eğitim yönetimi de eğitim örgütlerini ilgilendiren tüm konularda araştırmalar yapmaktadır. Bilhassa okul konusu ele alındığında okul yönetimi, programların yönetimi, mali kaynakların yönetimi, idari işlerin yönetimi vb. pek çok yönetim alanını incelemektedir.

5. KÜRSELLEŞMENİN ULUSAL DÜZEYDE EĞİTİM YÖNETİMİNE YANSIMALARI

Eğitim yönetiminin bağlamı değişmekte olup, bu bağlamı meydana getiren eğilimler ve güçler, okul liderliğinin ve eğitimden tarihte hiç olmadığı kadar fazla talepte bulunmakta, çok zor görev ve sorumluluk yüklemektedir. Zira söz konusu güç ve eğilimler öğrencilerin performans beklentisini artırmakta, okul liderliğiyle ilişkili vizyonunu etkilemektedir. Bu doğrultuda eğitim ve okul liderleri yenilikçi, değişken ve karmaşık bağlamda öğrencinin başarılı olmasını sağlamak için gereken yeni becerilere, liderlik yeterliklerine ve öğretimsel anlayış sahip olmalıdırlar. Ayrıca, geniş bir beceri ve bilgi kümesi ile öğrencilere, öğretmenlere ve topluma liderlik etmeleri, karmaşık, çağdaş yenilikçi ve farklı örgütleri yönetebilmelidirler (Goldring ve Schuermann, 2009).

Eğitim sisteminin yönetimi, sürece yeni aktörlerin katılımıyla farklılık göstermektedir. Ailelerin, meslek kuruluşlarının, sivil toplum örgütlerinin ve ekonomi bünyesinde bulunan oyuncuların artan rolü, güç aktarımı sürecine yatay bir boyut katmaktadır. Bunun yanında, eğitim yönetimi düzeyinin en üst seviyesindeki bireyler, yönetsel sorumluluklarını azaltmanın, daha az politik sorumlulukları olduğu anlamına gelmediğini de bilmelidir. Yerelleştirme, merkezi yönetime daha fazla dikkat edilmesini gerektirir. Eşitlik, kalite, etkinlik vb. ana politik hedeflere ulaşmak gittikçe karmaşıklaşmakta ve toplam kalite yönetimi, öğrenen örgüt gibi daha ileri yönetsel yaklaşımlar gerektirmektedir (Halasz, 2004).

Türk Eğitim Sistemi yeniden yapılanma politikalarıyla değişikliklere uyum sağlamaya çalışmaktadır. Sürekli gelişim felsefesi ile desteklenmediği takdirde yönetimde yeniden yapılanma sürecinin belli bir süre sonra etkisiz kalacağı söylenebilir. Çeşitli ülkelerin eğitim sistemlerinin kendi içindeki katı ve kopuk yapılarını terk ettikleri ve birbirleriyle bağlantı kurabilmeleri için köprüler kurdukları görülmektedir. Örgütler içinde buldukları sosyal sistemin unsurları

oldukları için örgütsel gelişimin toplumsal gelişime bağlı olduğu belirtilmektedir (Bayrak, 1992). Öğrenme topluluğuna ulaşmada temel öğelerden biri, kişilerin yaşam boyu öğrenme sürecine katılımının sağlanmasıdır (Miciuline, 2004).

Öncelikli eğitim politikalarından biri olan yaşam boyu öğrenme, sistem düzeyinde yapılanma gerektirmesi sebebiyle eğitim yönetimi başlığı altında ele alınmaktadır. Türkiye'de son zamanlarda hayat boyu öğrenmeye verilen önem artmış olsa da, hayat boyu öğrenmeyi destekleyecek temel araçların neler olabileceği ve ne tür uygulamaların gerçekleştirileceği hususunda bir ilerleme kaydedilmemiştir. Hayat boyu eğitimin Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yaygın eğitim kapsamında ele alınması bu durumun bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Hayat boyu eğitimin geliştirilmesi için Milli Eğitim Bakanlığı, rehberlik etmeli, bilgi ve iletişim teknolojilerini etkin kullanmalı ve hayat boyu eğitimi ilk olarak genç bireylere yönelik politikalar doğrultusunda geliştirmelidir. Eğitim sisteminin organizasyonu, kişilerin ihtiyaç duydukları her an bilgiye erişebilmeleri için yapılar sağlamayı amaçlamalıdır. Bu uygulamaların gerçekleştirilmesi bilgiye yatırım yapılmasını gerektirir.

Ülkemizin küreselleşme sürecinde eğitim sisteminin örgütlenmesi ve yönetimi, gelişmiş toplumların eğitim sistemleriyle yakın ilişkiler kurmayı gerektirmektedir. Bu doğrultuda Milli Eğitim Bakanlığı tarafından uluslararası ilişkiler kapsamında yürütülen faaliyetler, eğitim sisteminin dünyadaki gelişmelere açıklığı açısından olumlu değerlendirilmektedir. Fakat bu eğitim programlarına daha geniş katılımın sağlanması ve işlevsel bağların kurulmasıyla bu ilişkilerin sürdürülebilmesi için etkin yapıların oluşturulması zorunludur.

Yükseköğretim alanında yürütülen önemli araştırmalardan biri de Avrupa Kredi Transfer Sistemidir (AKTS). AKTS, öğrenci hareketliliğini kolaylaştırmak ve öğrencinin yurt dışındaki eğitiminin kendi ülkesinde de tanınmasını sağlamak amacıyla geliştirilmiştir. Yurtdışında verilen eğitimin yalnızca mevzu bahis ülkenin dilini, düşüncesini ve kültürünü öğrenmek değil, bunun yanında akademik ve mesleki kariyerin gelişimine de katkı sağlamasını göz önünde bulundurarak, öğrencinin eğitiminin bir bölümünü yurtdışında yapmasını yaygınlaştırmaya çalışmaktadır (YÖK, 2004).

AKTS, öğrencinin yurt dışında aldığı ve başarılı olduğu ders kredilerini bir yükseköğretim kurumundan diğerine aktarmasını sağlayan bir sistemdir. AKTS, başlangıçta iki ülkenin yükseköğretim kurumları arasındaki geçiş amacıyla geliştirilmiştir. Fakat aynı ülkedeki farklı yükseköğretim kurumları arasında veya aynı yükseköğretim kurumu içinde de uygulanabilir. AKTS, yurt dışında öğrenim görececek öğrencilerin, ev sahibi üniversitenin kendi öğrencileri ile derslere katılmalarını sağlamaktadır (YÖK, 2004). Bunun yanında öğrencilerin gittikleri yükseköğretim kurumundaki programlarını tamamlayana kadar, isterlerse yurt dışında kalmalarını da sağlar. Dileyen öğrenci üçüncü bir yüksek öğretim kurumuna yatay geçiş yapabilir (YÖK, 2004).

AKTS, yükseköğretim kurumlarına ders içerikleri ve programları, ders programlarının yapısı, öğrencilerin ders yükü ve eğitim sonunda elde ettikleri başarıların gözden geçirilmesinin yararları hakkında bilgi vermektedir (YÖK, 2004). 2001'de başlayan çalışmalar ile Türk yükseköğretim sistemi AKTS sistemine büyük ölçüde uyum sağlamıştır. AKTS sisteminin kurulması ile yükseköğretim öğrencileri, Socrates Programı bünyesinde AB üyesi ülkelerde eğitimlerine devam edebilmektedirler.

Genel olarak Türk yükseköğretiminde Anglo-Sakson ya da Amerikan modelinin daha çok benimsendiği ve AB'nin bazı yükseköğretim politikalarının bu modelle uyumlu olduğu görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında Türkiye'deki yükseköğretim sisteminin küreselleşme bağlamında programların yapılandırılması, süresi, AKTS sisteminin uygulanması, kalite güvencesi gibi boyutlarda önemli adımlar attığı görülmektedir.

6. KÜRSELLEŞMENİN ULUSLARARASI DÜZEYDE EĞİTİM YÖNETİMİNE YANSIMLARI

Uluslararası düzeyde gelişmiş ülkelere baktığımızda genel olarak eğitimin örgütlenmesi ve yönetiminde tanımlanmış dört model olduğu görülmektedir. Birincisi, yetkilerin milli eğitim bakanlığı gibi bir merkezde yoğunlaştığı merkezi sistemler; ikincisi, bazı yetkilerin bölgelere aktarıldığı sistemler; üçüncüsü, ulusal denetime dayalı yerel yönetim ve okullardaki bazı yetkiler ve dördüncüsü de kurumsal özerklik uygulamasıdır (Kivirauma, Rinne ve Seppanen, 2003).

Söz konusu politikalarından biri olan yerelleşme eğilimi, küreselleşmenin yaygınlaşmasıyla pek çok ülkede etkisini göstermiştir. Örnek olarak Finlandiya'da eğitime yönelik sorumluluklar merkezi hükümetten eyalet yönetimine, okullara, eğitim kurumlarına, belediyeler ve üniversitelere devredilmiştir. Bu değişikliğin amacı, eğitim kurumlarını ekonomik ve işlevsel sorunlarına çözüm bulmaya teşvik etmektir. Bunun yanı sıra kaynakların etkin kullanımının gerçekleştirilmesi de ulaşılması gereken bir diğer hedefdir (Kivirauma, Rinne ve Seppanen, 2003).

OECD ülkelerine yönelik olarak, 15 yaş grubu öğrencilerin zorunlu eğitim sonunda, katılacakları günümüz bilgi toplumunda karşılaşılabilecekleri durumlar karşısında ne ölçüde hazırlıklı yetiştirildiklerini belirlemek amacıyla PISA (Program for International Student Assessment - Uluslar Arası Öğrenci Başarısını Belirleme Programı) programı

geliştirilmiştir. Geliştirilen programda başarılı olan ülkelerde de küreselleşmenin eğitim yönetimi alanında çeşitli yansımaları olduğu görülmektedir. PISA’da başarı gösteren ülkelerden Çin’de (Şanghay) okul müdürlerinin %95’i öğretim liderliği eğitimi almaktadır. Çin’in eğitim reformlarını başarılı bir şekilde temsil eden Şanghay, ülke genelinde başlatılan ve tüm öğrencilerin üst düzey performans gösterebileceği kapsayıcı sistemlerin gelişimine ön ayak olmaktadır. Bu eğitim hareketinin özellikleri; nitelikli öğretmen eğitimi, öğretmen maaşlarının iyileştirilmesi, ezberci eğitimden kalite odaklı eğitime geçişi sağlayan öğretim programları, yaratıcı ve analitik düşünceye verilen önem, merkezi sınavların içeriklerinin yeniliklere uyarlanması, öğrencilere daha fazla seçim hakkı veren öğretim programları ve yerel eğitim bölgelerine ders ve sınav içeriklerini belirleme yetkisinin verilmesinden oluşmaktadır (OECD, 2010). Öğretmen eğitimi ve iyi uygulama örneklerinin paylaşıldığı olanakların sunulması, okul müdürünün gelişimsel dönüt vermek veya performans değerlendirmesi amacıyla yaptığı gözlemlere benzer şekilde öğretmenlerin birbirlerinin derslerine gözlem amaçlı girmesi de Yeni Zelanda, Güney Kore, Çin (Şanghay) gibi başarılı ülkelerin ortak özelliklerinden kabul edilmektedir.

Yeni Zelanda, Güney Kore ve Şanghay okul müdürleri, performans değerlendirmesinde bulunmak amacıyla öğretmenlerin derslerine gözlem amaçlı girmekte ve ders denetimi yapmaktadırlar.

Küreselleşme olgusu ile birlikte Avrupa’da görülen yerelleşme yaklaşımı Yeni Zelanda ve Güney Kore gibi ülkelerde de görülmektedir. Yeni Zelanda ve Güney Kore’de eğitim ve okul yönetimi merkezi yönetimden uzaklaşarak yerel yönetimlere devredilerek yerinde yönetim anlayışı hâkim kılınmıştır. Böylece yerel yönetim veya okul yönetimlerinde daha hızlı karar alma ve uygulayabilme süreci başlatılmıştır. Bu sayede ebeveynlerin de okul yönetimine, karar alma süreçlerine katılmaları sağlanmaktadır.

20.yüzyıldan 21.yüzyıla geçiş döneminde Güney Kore, Çin (Şanghay) ve Yeni Zelanda hem eğitim sistemlerinde hem de eğitim yönetimi alanında radikal reformlara girişmişlerdir. PISA sınav sonuçları, bu ülkelerin üçünün de yaptıkları reformların yavaş yavaş sonuç vermeye başladığını göstermektedir (Maya, 2016).

Yükseköğretim alanında da uluslararası düzeyde üniversitelerin eğitim yönetiminde küreselleşmenin yansımaları görülmektedir.

Duke Üniversitesi kültürel ve ekonomik yönden gelişim gösterebilmek için küresel kampüs uygulamasını başlatmıştır. Bu uygulama ile lisans programlarının desteklenmesi, öğrencilere farklı fırsatların sağlanması ve dünyanın ihtiyaç duyduğu yönde mezunların verilebilmesi hedeflenmiştir. Uygulanan eğitim yönetimi politikasının olumlu sonuçlar verdiği ortaya konmaktadır (Duke University, 2022).

Fransa’da yer alan Essec üniversitesi dünyanın küreselleşme hızına entegre olabilmek için uzaktan eğitim çalışmalarının yanı sıra Asya’da yer alan öğrencilere de kapısını açabilmek için Singapur’da da bir kampüs açmıştır. Uluslararası düzeyde öğrenci ve öğretim elemanlarını bünyesinde bulunduran okul, böylelikle entelektüel açıdan sınırları ortadan kaldırarak bünyesinde yer alanlara yeni fırsatlar sağlamayı amaçlamıştır (AACSB, 2011).

Hong Kong Bilim ve Teknoloji Üniversitesi’nin üç misyonu yer almaktadır; küresel iş bilgisinin sınırlarını ilerletmek, Asya’da dünya için iş liderleri geliştirmek ve bölgenin sosyal ve ekonomik dönüşümüne katkıda bulunmak. Okul tarafından sunulan her program, farklı bağlamlara ve kültürlerle en uygun şekilde uyarlanmış müfredat içeriği ve dağıtım yöntemleri ile geniş bir kitleye uyarlanmıştır. Okulun temel amacı, farklı ülkelerde yer alan üniversiteler ve firmalar ile kurulan iş ortaklıkları ile küresel bir ivme yakalamaktır (AACSB, 2011).

Minnesota Üniversitesi’nde de uluslararası bir eğitim yönetimi stratejisi izlenmektedir. Çeşitli uluslararası programların finansmanı ve yönetimi merkezi olarak yürütülmektedir. Okulun uluslararası faaliyetleri, öğrencilerin, öğretim üyelerinin ve personelin küresel bakış açılarını ve yetkinliklerini genişletmenin okulun başarısının merkezinde yer aldığına dair bir görüş benimsenmiştir. Bu bağlamda üniversitede yer alan öğrencilerin, öğretim üyelerinin ve personelin uluslararası yeteneklerini geliştirmeye odaklanılmıştır bir yönetim uygulanmaktadır (AACSB, 2011).

Güney Carolina Üniversitesi’nde, lisans öğrencilerinden lisansüstü öğrencilere ve yöneticilere kadar her seviyedeki öğrenciyi küresel açıdan yetkin bir seviyeye çıkaracak eğitim programları geliştirilmiştir (AACSB, 2011).

7. TARTIŞMA VE SONUÇ

Eğitim yönetimi ve organizasyonu açısından Türkiye’nin eğitim politikalarının yabancı dil öğretimi, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması, nitelikli işgücünün yetiştirilmesi, teknolojik yeniliklerin sisteme yansıtılması, merkez teşkilatının yeniden yapılandırılması, öğretimin desteklenmesi ve yaşam boyu eğitime yönelik olduğu tespit edilmiştir.

Yükseköğretim düzeyinde, YÖK’ün işleyişini düzenlemek, akademik değerlendirme yapmak ve kalite güvence sistemleri oluşturmak, yükseköğretime giriş sistemini düzenlemek için politikalar benimsenmiştir. Uluslararası

düzyde eğitim sistemlerinin örgütlenmesi ve yönetimi yönünden yerelleşme, yaşam boyu öğrenme, eğitim sistemleri arasındaki işbirliğinin geliştirilmesi ve eğitim sistemlerinin bütün dünyaya açılması, rekabetçi yapının gelişimi, okulların bilgi teknolojileri ile donatılması, hareketliliğin teşvik edilmesi için politikalar benimsendiği görülmektedir.

Türkiye'de eğitim yönetiminin merkeziyetçi yapısı, bürokrasinin işleyişi yavaşlatması ve taşra teşkilatındaki sınırlı karar verme yetkisi nedeniyle eğitimin işleyişi yavaşlayabilmektedir. Bu durumdan dolayı eğitim yönetiminde zaman kaybı yaşanabilmektedir. Ayrıca eğitim sistemlerinin etkileşimde bulunduğu toplumun tüm kesimlerine açık olması politikası doğrultusunda Türk Eğitim Sisteminde geri bildirim unsurunun ulusal ve uluslararası düzeyde işlevsel hale getirilmesi ve bu geri bildirimlerin yapılması gerektiği söylenebilir. Böylelikle Türk Eğitim Sisteminin uluslararası eğitim sistemlerine açılmasının uluslararası düzeyde eğitim kalitesinin artmasına ve eğitim standartlarının geliştirilmesine katkı sağlayacağı söylenebilir.

KAYNAKÇA

1. Balay, R. (2004). "Küreselleşme, Bilgi Toplumu ve Eğitim". Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 37(2), 61-82.
2. Brown, T. (1999). "Challenging Globalization as Discourse and Phenomenon". International Journal of Lifelong Education, 18(1), 3-17.
3. Bursalıoğlu, Z., (1997). Eğitim Yönetiminde Teori ve Uygulama, Ankara: Pegem Yayınevi.. Duke University (2022). About Web Page.
4. AACSB, (2011). Globalization of Management Education, Emerald: USA.
5. Goldring, E. ve Schuermann, P. (2009). "The Changing Context of K-12 Education Administration: Consequences for Ed. D. Program Design and Delivery". Peabody Journal of Education, 84 (9), 9-43.
6. Green, A. (1999). "Education and Globalization in Europe and East Asia: Convergent and Divergent Trends". J. Education Policy, 14(1), 55-71.
7. Güven, İ. (1999). "Küreselleşme ve eğitim dizgesine yansımaları". Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi,32(1), 145-159.
8. Halasz, Gabor. "New Challenges and Opportunities for Improving Education Policy in CEE Countries?", Local Government Brief, Fall 2002,
9. Henry, M., Lingard, B., Rizvi, F. ve Sandra T. (1999). "Working with/against Globalization in Education". J. Education Policy, 14(1), 85-97.
10. Kaya, Y. K., (1993). Eğitim Yönetimi Kuram ve Türkiye 'deki Uygulama, Ankara: Set Ofset.
11. Kivirauma, J., Risto R. and Piia S..(2003) "Neoliberal Education Policy Approaching the Finnish Shoreline," Journal for Critical Education Studies. 1:1. March.
12. Marginson, S. (1999). "After Globalization: Emerging Politics of Education". J. Education Policy, 14(1), 19-31.
13. Maya, İ.(2016). "Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı Sonuçlarına Göre Ülkelerin Başarılarını Etkileyen Eğitsel Göstergeler". Turkish Studies, 11(3) (Eğitim Bilimleri), 1665-1684.
14. Mičiulienė, R. (2004) "European Union's International Programmes on Education and Training: Challenge for Lithuania",
15. OECD. (2010). Shanghai and Hong Kong: Two distinct examples of education reform in China strong performers and successful reformers in education: Lessons from PISA for the United States. OECD Publishing.
16. Özdemir, M. (2011). Küreselleşme, Ulus-Devletin Erozyonu ve Yükselen Yeni Değerler Sarmalında Eğitim. Değerler Eğitimi Sempozyumu. 26-28 Ekim 2011. Eskişehir.
17. Özkan, T. (2006). İlköğretim öğretmenlerinin küresel eğitime yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi. Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
18. Saxe, W. R., (1980). Educational Administration Today, (Mr. Cutchan Publishing Corporation), California.
19. Şentürk Kökçü, İ. (2007). Küreselleşmenin Eğitim Fakülteleri Üzerine Etkileri. Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

21. Şentürk, İ. (2008). “Küreselleşmenin Eğitim Fakülteleri Üzerine Öğretme-Öğrenme Süreçleri Boyutunda Beklenen Ve Gözlenen Etkileri”. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 8(1), 193-224.
22. YÖK, (2004). Türk Yükseköğretiminin Bugünkü Durumu, T.C. Yükseköğretim Kurulu, Kasım.